

Asia: VN/14657/2025

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain 2 ja 3 §:n muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Mannerheimin Lastensuojeluliitto (MLL) pitää hallituksen esitysluonnoksen tavoitteita hiljattain maahan tulleiden pienten lasten vanhempien nykyistä nopeammasta kotoutumisesta sekä heidän lastensa yhteiskuntaan integroitumisen edistämisestä varhaiskasvatukseen osallistumisastetta nostamisesta sinänsä periaatteellisesti kannatettavina.

Esitysluonnos on kuitenkin sekä oikeudellisesti että vaikutuksiltaan hyvin ongelmallinen. Ehdotettu asumisaikavaatimus on merkittävä muutos nykytilanteeseen verrattuna ja se estäisi kotihoidon tuen saamisen monelta lapsiperheeltä. Lapset ja lapsiperheet, joita asumisaikasäännös koskisi, olisivat eriarvoisessa asemassa muihin lapsiin ja lapsiperheisiin nähden.

Jotta ehdotettua asumisaikavaatimusta voitaisiin pitää perusteltuna, säännöksen tavoitteiden hyväksyttävyyden lisäksi myös käytettävien keinojen on oltava oikeasuhtaisia. Perusoikeusrajoitusten tulee olla välttämättömiä hyväksyttävän tavoitteen saavuttamiseksi ja muutenkin suhteellisuusvaatimuksen mukaisia.

Asumisaikavaatimuksen tavoitteita – hiljattain maahan tulleiden pienten lasten vanhempien nopeampi kotoutuminen, kotimaisen kielen oppiminen, työllistymisen edistäminen kotoutumispalveluiden kautta sekä lasten integroitumista ja kotimaisen kielen oppimista varhaiskasvatukseen osallistumisen kautta – voidaan sinänsä pitää hyväksyttävänä.

Sen sijaan ehdotettu keino – kotihoidon tuen maksamisen edellytykseksi asetettava kolmen vuoden asumisaikavaatimus perheen molemmille vanhemmille – ei täytä suhteellisuusperiaatetta, minkä vuoksi ehdotettua vaatimusta ei voida eikä pidä asettaa. Yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja

syrijimättömyyttä koskevilla säännöksillä on keskeinen sija perus- ja ihmisoikeusjärjestelmässä, joten niiden toteutumisen rajoittamiselle on oltava korkea kynnyks.

Perusoikeutta koskeva rajoitus ei saa mennä pidemmälle kuin on perusteltua ottaen huomioon rajoituksen taustalla olevan intressin painavuus suhteessa rajoitettavaan oikeushyvään.

Esitysluonnoksessa todetaan, että Norjassa, jossa vastaava uudistus on toteutettu aiemmin, lasten varhaiskasvatukseen osallistuminen ei lisääntynyt merkittävässä määrin ja että työllisyysvaikutukset ovat olleet pieniä. Ennuste ehdotetun säännöksen tavoitteiden toteutumiselle on siis huono, mikä ei puolla esityksen toteuttamista, koska muutoksella on myös merkittäviä kielteisiä vaikutuksia.

Ehdotettu asumisaikavaatimus rajoittaisi yhdenvertaisuuden toteutumista kotihoidon tuen saamisessa ja vanhempien mahdollisuudessa valita lapsen tarpeisiin parhaiten sopiva hoitomuoto. MLL toteaa, että on tilanteita, jossa varhaiskasvatukseen siirtymisen lykkäämistä vähimmäisiästä ja pienen lapsen hoitamista kotona voidaan pitää lapsen kannalta parhaana vaihtoehtona.

Lapsia koskevissa asioissa lapsen edun on oltava ensisijainen harkintaperuste. Lapsen edun on oltava ensisijainen harkintaperuste niin vanhempien toiminnassa kuin viranomaisten toiminnassa. Lapsen edun ensisijaisuuden periaate koskee myös lainsäätäjää. Lapsiryhmiä ja yleisesti lapsia koskevissa toiminna lasten edut selvitetään lapsivaikutusten arvioinnilla.

Hallituksen esitysluonnoksessa lapsivaikutuksia koskeva osio on hyvin yleisluontoinen ja puutteellinen eikä siinä ole riittäväällä tavalla arvioitu asumisaikavaatimuksen kielteisiä lapsivaikutuksia.

Lapsivaikutuksia koskevassa kappaleessa kuitenkin todetaan perustellusti, että ”lapsen kannalta negatiivisia vaikutuksia voisi ilmetä silloin, jos hän päätyisi heikkolaatuiseen varhaiskasvatukseen tai suuriin lapsiryhmiin (esimerkiksi henkilöstöpulan vuoksi) tai varhaiskasvatuspäivät venyisivät pitkien kuljetusmatkojen vuoksi ja että ”toisaalta lasten tarpeiden turvaamisen kannalta negatiivisia vaikutuksia voisi syntyä tilanteissa, joissa vanhempi päättää varhaiskasvatuksen sijaan hoitaa lasta kotona ilman lastenhoidon tukea etenkin, jos kotitaloudella ei ole muita tuloja tai ne ovat matalat.”

Norjassa toteutettiin vuonna 2017 vastaavanlainen kotihoidon tuen muutos kuin nyt käsillä olevassa esitysluonnoksessa ehdotetaan. Lakimuutoksen jälkeen sen piiriin kuuluneiden vanhempien työllisyys ja työllisyyttä edistäviin palveluihin osallistuminen ei havaittu muuttavan merkittävässä määrin. Vanhempien työllisyyden osalta havaitut vaikutukset olivat pieniä ja selittyvät osin verrokkiryhmän erilaisuudella. Lasten varhaiskasvatukseen osallistuminen ei lisääntynyt Norjassa merkittävässä määrin lakimuutoksen seurauksena, vaan lain kohdejoukkoon kuuluneet vanhemmat hoitivat lasta ilman kotihoidon tukea perheen muilla käytössä olevilla tuloilla.

Esitysluonnoksen vaikutusarvioissa on oletettu, että asumisaikavaatimuksen myötä käyttäytymisvaikutuksia ilmenisi jonkin verran, muttei koko kohdejoukon kohdalla. Esitysluonnoksessa on tehty oletus, että tavoiteltuja käyttäytymisvaikutuksia ilmenee noin puolella kohdejoukosta.

Toisen puolikkaan osalta on oletettu, että perheet hoitavat lasta kotona ilman lastenhoidon tukea. Tämä tarkoittaa, että näiden perheiden osalta toimeentulo heikkenisi merkittävässä määrin. Esityksen tavoitteita vanhempien ja lasten paremmasta kotoutumisesta ei myöskään saavutettaisi, vaan päinvastoin tilanne näiden lasten ja vanhempien osalta heikkenisi köyhyyden kasvun ja syvenemisen ja siitä johtuvien ongelmien kasvun myötä.

Lapsiperheköyhyys on lisääntynyt ja syventynyt kuluvalle hallituskaudella jo tehtyjen huomattavien sosiaaliturvaleikkausten myötä. Terveys- ja hyvinvoinnin laitoksen 25.8.2025 julkaiseman arvion mukaan sosiaaliturvan leikkaukset lisäävät pienituloisissa kotitalouksissa elävien lasten määrää peräti

27 000:lla. Sosiaali- ja terveysministeriö on arvioinut Ylälle 24.9.2025 julkaistussa uutisessa, että sosiaaliturvan leikkaukset pudottavat 31 000 lasta pienituloisuusrajan alle. STM:n luvuissa on mukana tulossa oleva toimeentulotuen kokonaisuudistus. Näin ollen pienituloisissa kotitalouksissa olevien lasten määrää kasvaa yli 150 000:een. Toteutuessaan kotishoidon tuen asumisaikavaatimus entisestään kasvattaisi ja syventäisi lapsiperheköyhyyttä.

MLL muistuttaa, että Suomi on asettanut kansalliseksi tavoitteekseen vähentää köyhyys- tai syrjäytymisriskissä olevien määrää 100 000 henkilöllä vuoteen 2030 mennessä. Näistä henkilöistä kolmasosan tulisi olla lapsia. Suomi toteuttaa myös eurooppalaisen lapsitakuun kansallista toimintasuunnitelmaa osana kansallisen lapsistrategian työtä ja raportoi EU:lle lapsiperheköyhyystilanteesta ja sen muutoksista.

YK:n lapsen oikeuksien komitea on viimeisimmissä päätelmissään Suomen valtiolle (2.6.2023) suositellut, että Suomi välttää sosiaaliturvaetuuksien leikkauksia, jotka vaikuttavat köyhyyden ja syrjäytymisen vaarassa oleviin lapsiin sekä tehostaa edelleen politiikkaansa, jolla pyritään varmistamaan riittävä elintaso kaikille lapsille.

Valitettavasti hallitus ei ole toiminut komitean suosituksen mukaisesti. Sosiaaliturvan leikkaukset ovat kohdistuneet ja vaikuttaneet erityisesti köyhyyden ja syrjäytymisen vaarassa oleviin lapsiin. Leikkaukset ovat eniten heikentäneet yksinhuoltajaperheiden ja työttömien vanhempien perheiden tilannetta.

Merkille pantavaa on myös se, että asumisaikavaatimus koskisi molempia vanhempia. Tilanteessa, jossa koko ikänsä Suomessa asunut henkilö haluaisi hoitaa lastaan kotihoidon tuella, hän ei olisi siihen oikeutettu, jos toinen vanhemmista ei täyttäisi vaadittua kolmen vuoden asumisaikavaatimusta, vaikka tilanteessa ei olisi mitään tarpeita syntyperäisen suomalaisen vanhemman kotoutumiselle tai työllistymiselle eikä lapsen kotoutumiselle tai kielenoppimisille. Tällaisessa tilanteessa perusoikeuden rajoitukselle ei ole edes hyväksyttävää tavoitetta.

MLL kiinnittää huomiota myös siihen, että hallitus on leikannut maahanmuuttajien kotouttamisesta. Jos tavoitteena on edistää kotoutumista, niin kotoutumistoimenpiteisiin tulisi panostaa eikä leikata niistä.

MLL ei edellä mainituiden syiden takia pidä ehdotettua asumisaikavaatimusta perusteltuna eikä hyväksyttävänä.

MLL esittää, että kotihoidon tuen asumisaikavaatimuksen valmistelusta luovutaan ja että maahanmuuttajalasten osallistumista varhaiskasvatukseen sekä maahanmuuttajavanhempien kotoutumista ja työllistymistä edistetään muilla keinoin, jotka ovat myös sekä hyväksyttävämpiä että vaikuttavampia.

Maahanmuuttajalasten osallistumista varhaiskasvatukseen voidaan edistää muun muassa perheille suunnatulla viestinnällä, neuvonnalla ja palveluohjauksella. Tietoisuuden vahvistaminen varhaiskasvatuksen sisällöstä ja merkityksestä sekä luottamuksen rakentaminen perheisiin on keskeistä siinä, että maahanmuuttajalapsen osallistuvat varhaiskasvatukseen. Myös avoimen varhaiskasvatuksen palvelut ja niiden lisääminen ovat tärkeitä monille maahanmuuttajalapsille.

Maahanmuuttajavanhempien kotoutumista ja työllistymistä voidaan edistää muun muassa tarjoamalla osa-aikaista ja intensiivistä kielikoulutusta, joka on yhteensovitettavissa lasten hoidon / varhaiskasvatuksen kanssa. Kotoutumisen ja työllistymistä edistetään myös tarjoamalla joustavia matalan kynnyksen kotoutumis- ja työllisyyskoulutuksia sekä helpottamalla ammatilliseen koulutukseen pääsyä valmistavilla koulutuksilla, oppisopimusvaihtoehdoilla ja joustavilla aikatauluilla.

Helsingissä 18.11.2025

Mannerheimin Lastensuojeluliitto ry

Esa Iivonen

vaikuttamistyön johtaja

livonen Esa
Mannerheimin Lastensuojeluliitto ry